

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/86/2023
Identifikačné číslo spisu:	2116215145
Dátum vydania rozhodnutia:	26.08.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:2116215145.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore v spore žalobcu Bytového družstva so sídlom v Trnave, Trnava, Ludvika van Beethovena 26, IČO: 00175480, zastúpeného advokátskou spoločnosťou UNITED LAWYERS, advokátska kancelária, s.r.o., Bratislava, Mliekárská 2, IČO: 36662291, proti žalovanej Prima banka Slovensko, a.s., Žilina, Hodžova 11, IČO: 31575951, zastúpenej advokátskou spoločnosťou SEDLAČKO & PARTNERS, s.r.o., Bratislava, Štefánikova 8, IČO: 36853186, o vydanie bezdôvodného obohatenia, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 16C/47/2017, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 05. októbra 2022 sp. zn. 24CoCsp/26/2022, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trnave z 05. októbra 2022 sp. zn. 24CoCsp/26/2022 a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) potvrdil rozsudok Okresného súdu Trnava (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) zo 06. decembra 2021 č. k. 16C/47/2017-407, ktorým súd zamietol žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia 5.180,45 eura s príslušenstvom. Žalovanej priznal voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

1.1. Predmetom súdneho konania bol žalobou uplatnený nárok žalobcu na vydanie od žalovaného bezdôvodného obohatenia vo výške 5.180,45 eura, s príslušenstvom, ako i určenia, že čl. 5.5 zmluvy o termínovanom úvere je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, na základe vzťahu založeného zmluvou o termínovanom úvere č. XX/XXX/XX uzavretej dňa XX. V. XXXX medzi Dexia bankou Slovensko, a.s., Žilina ako veriteľom a Bytovým družstvom so sídlom v Trnave ako zástupcom dlžníkov a spotrebiteľov - vlastníkov bytov a nebytových priestorov v predmetnom bytovom dome, v dôsledku podľa žalobcu nedôvodného zvýšenia úrokovej sadzby na základe čl. 5.5 predmetnej zmluvy z 1% a 2,5% od 01.7.2011 do 20.9.2016.

1.2. Odvolací súd sa stotožnil so skutkovým a právnym posúdením súdu prvej inštancie. Základnou právnou otázkou vo veci bolo, či ust. čl. 5.5 zmluvy (v znení: Banka má právo adekvátnym spôsobom

meniť úrokovú sadzbu v prípade, ak dôjde k zmene jej refinančných nákladov alebo k zmene miery rizika klienta. Zmena miery rizika klienta môže súvisieť predovšetkým so zmenou ratingu klienta stanoveného bankou, alebo so zmenou rizikovej váhy klienta podľa pravidiel stanovených Národnou bankou Slovenska. Pre posúdenie výšky refinančných nákladov a zmeny miery rizika klienta sú rozhodujúce skutočnosti platné v čase ich ostatného posúdenia v porovnaní s aktuálnymi rozhodujúcimi skutočnosťami. Príslušnú zmenu úrokovej sadzby je banka oprávnená uskutočniť automaticky bez dodatkov k úverovej zmluve. Banka predmetnú zmenu v primeranej lehote oznámi klientovi je určité a zrozumiteľné alebo je daný dôvod jeho absolútnej neplatnosti v zmysle § 37 ods. 1 OZ, či toto ustanovenie je v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi, alebo je neplatné v zmysle § 39 OZ a či toto ustanovenie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou v zmysle § 53 OZ.

1.3. V súvislosti s posúdením neprijateľnosti zmluvnej podmienky v čl. 5.5 zmluvy uviedol, že prvoinštančný súd v tejto otázke správne uzavrel, že v čl. 5.5 predmetnej zmluvy o termínovanom úvere sú stanovené dôvody, kedy je žalovaný oprávnený jednostranne zvýšiť úrokovú sadzbu a tým zmeniť zmluvné podmienky. Z dôvodu podľa cit. § 53 ods. 3 písm. i) OZ preto predmetná zmluvná podmienka nemôže byť neprijateľnou. V súvislosti s interpretáciou ustanovenia § 53 ods. 3 písm. j) OZ v rozhodnom čase (uzavretia predmetnej zmluvy) ďalej v zhode s prvostupňovým súdom uviedol, že žalobca neunesol bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno v otázke či cena plnenia (rozhodná v zmysle cit. § 53 ods. 4 písm. j) OZ), v čase plnenia podstatne prekročila cenu plnenia v čase uzavretia zmluvy. Závery súdu prvej inštancie o individuálnom dojednaní čl. 5.5 zmluvy považoval odvolací súd pre posúdenie veci za irelevantné vzhľadom na zákonné znenie platné v rozhodnom čase. Pokiaľ odvolateľ poukázal na viaceré rozhodnutia tieto považoval odvolací súd na prejednávajúcu vec neaplikovateľné, pretože predovšetkým vychádzali z iných skutkových okolností a v uvedených konaniach bol posudzovaný iný typ úverového produktu.

1.4. V zhode s názorom prvostupňového súdu odvolací súd dospel k záveru, že predmetná zmluva v bode 5.5 nie je ani neplatná pre neurčitosť a nezrozumiteľnosť v zmysle § 37 ods. 1 OZ, pričom v podrobnostiach odkázal na prvostupňové závery. Podmienky zmeny úrokovej sadzby boli podľa čl. 5.5 dostatočne zrozumiteľné a jednoznačné, nepripúšťajúce iný pre spotrebiteľa priaznivejší výklad a preto nebol priestor pre použitie interpretačného pravidla podľa § 54 ods. 2 OZ. Odvolací súd nezistil ani žiaden rozpor daného dojednania s dobrými mravmi v zmysle § 39 OZ. V neposlednom rade dodal, že závery súdu prvej inštancie o individuálnom dojednaní čl. 5.5 zmluvy boli pre posúdenie veci irelevantné a v danej veci naň nebolo možné prihliadať. Preto odvolacou námietkou, že prvoinštančný súd dospel k nesprávnemu skutkovému zisteniu o individuálnom dojednaní zmluvy, vzhľadom na princíp hospodárnosti súdneho konania (čl. 17 CSP), sa nebolo dôvodné zaoberať.

1.5. Vzhľadom k tomu, že v odvolacom konaní bola plne úspešná žalovaná, preto jej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalobcovi v plnom rozsahu.

2. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Navrhol, aby dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a aby žalobcovi priznal náhradu trov konania.

2.1. Dovolateľ namietal, že napádaný rozsudok je formalistický a nepreskúmateľný pre nezrozumiteľnosť a nedostatok presvedčivých dôvodov odôvodnenia, pričom vychádzal z nesprávneho právneho posúdenia veci, čím bolo porušené právo na spravodlivý súdny proces žalobcu. Napádaný rozsudok vykazuje znaky svojvoľnosti a arbitrárnosti, nie je v súlade s platnou právnou úpravou, popiera zmysel interpretovaných a aplikovaných právnych noriem a ani neobsahuje dostatočne náležité a zrozumiteľné vysvetlenie prípadu. Odvolací súd sa nevysporiadal so zásadnou argumentáciou obsiahnutou v odvolaní, nevykonal právne posúdenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v čl. 5.5 zmluvy a nesprávne aplikoval § 53a ods. 1, § 39 a § 37 ods. 1 OZ. Poukazoval na neuvedenie zmeny v jednostrannom oznámení zvýšenia úrokového rozpätia.

2.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalobca namietal nesprávne právne posúdenie čl. 5.5 zmluvy odvolacím súdom formuloval právne otázky «následovne:

(i) Sú podmienky uvedené v § 53 ods. 4 písm. a) až w) OZ spôsobujúce značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa, ak sa týkajú hlavného predmetu plnenia a primeranosti ceny a sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne alebo ak sú individuálne dojednané,

považované za neprijateľné a teda neplatné podľa § 53 ods. 5 OZ, alebo sa na ne vzťahuje režim druhej vety § 53 ods. 1 OZ?

(ii) Aké sú výnimky aplikácie § 53a ods. 1 OZ na posudzované neprijateľné zmluvné podmienky; patria medzi ne „iné skutkové okolnosti“, „netotožnosť“, prípadne iné zákonné výnimky?

(iii) Je ustanovenie bodu 5.5 zmluvy o termínovanom úvere č. XX/XXX/XX, formulujúce právo banky adekvátnym spôsobom meniť úrokovú sadzbu v prípade, ak dôjde k zmene miery rizika klienta a to zmenou ratingu klienta stanoveného bankou, teda bez akejkoľvek ďalšej v zmluve uvedenej konkretizácie fungovania mechanizmu zmeny a kritérií pre posúdenie ratingu klienta, podmienkou

a) nespĺňajúcou požiadavky čl. 4 ods. 2 Smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a hodnotenie nekalkej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na ňu nevzťahuje, alebo

b) ide o neprijateľnú zmluvnú podmienku podľa § 53 ods. 3 Občianskeho zákonníka platného v čase uzavretia zmluvy o termínovanom úvere č. XX/XXX/XX v roku 2006, alebo

c) ide o právny úkon, v ktorom absentujú prvky určitosti a zrozumiteľnosti v zmysle § 37 ods. 2 Občianskeho zákonníka.»

3. Žalovaná v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalobcu navrhla, aby dovolací súd dovolanie odmietol a priznal jej nárok na náhradu trov dovolacieho konania. V podstatnom považovala rozhodnutie odvolacieho súdu za vecne správne a odôvodnené v zmysle ústavne akceptovateľných štandardov. Ďalej uviedla, že odvolací súd nerozhodol nepredvídateľne ani sa nedopustil odmietnutia spravodlivosti. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedla, že odvolací súd žalobcom vymedzené otázky vôbec neriešil.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že žalobca dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) ako strana sporu zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné. Dovolací súd preto napadnuté uznesenie podľa § 449 ods. 1 CSP zrušil a podľa § 450 CSP vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

5. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

6. Žalobca v podstatnom namietal, že napádaný rozsudok vykazuje znaky svojvoľnosti a arbitrárnosti, nie je v súlade s platnou právnou úpravou, popiera zmysel interpretovaných a aplikovaných právnych noriem a ani neobsahuje dostatočne náležité a zrozumiteľné vysvetlenie prípadu. Odvolací súd sa nevysporiadal so zásadnou argumentáciou obsiahnutou v odvolaní, nevykonal právne posúdenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v čl. 5.5 zmluvy a nesprávne aplikoval § 53a ods. 1, § 39 a § 37 ods. 1 OZ. Poukazoval na neuvedenie zmeny v jednostrannom oznámení zvýšenia úrokového rozpätia (bod 2.1.).

7. Podľa bodu 5.5 Zmluvy o termínovanom úvere č. XX/XXX/XX z XX. V. XXXX „banka má právo adekvátnym spôsobom meniť úrokovú sadzbu v prípade, ak dôjde k zmene jej refinančných nákladov alebo k zmene miery rizika klienta. Zmena miery rizika klienta môže súvisieť predovšetkým so zmenou ratingu klienta stanoveného bankou, alebo so zmenou rizikovej váhy klienta podľa pravidiel stanovených Národnou bankou Slovenska. Pre posúdenie výšky Refinančných nákladov a zmeny miery rizika klienta sú rozhodujúce skutočnosti platné v čase ich ostatného posúdenia v porovnaní s aktuálnymi rozhodujúcimi skutočnosťami. Príslušnú zmenu úrokovej sadzby je banka oprávnená uskutočniť automaticky bez dodatkov k úverovej zmluve. Banka predmetnú zmenu v primeranej lehote oznámi klientovi“ (č.l. 38 spisu).

8. Dovolací súd zistil, že obsahovo totožná zmluvná podmienka v bode 5.5. Zmluvy o termínovanom úvere č. XX/XXX/XX zo dňa XX. A. XXXX v znení: „Banka má právo adekvátnym spôsobom meniť úrokovú sadzbu v prípade, ak dôjde k zmene miery rizika Klienta. Zmena miery rizika Klienta môže súvisieť predovšetkým so zmenou ratingu Klienta stanoveného Bankou, alebo so zmenou rizikovej váhy Klienta podľa pravidiel stanovených Národnou bankou Slovenska. Pre posúdenie zmeny miery rizika Klienta sú rozhodujúce skutočnosti platné v čase ich ostatného posúdenia v porovnaní s aktuálnymi rozhodujúcimi skutočnosťami. Príslušnú zmenu úrokovej sadzby je Banka oprávnená uskutočniť automaticky bez dodatkov k Úverovej zmluve. Banka predmetnú zmenu v primeranej lehote oznámi Klientovi“, bola už predmetom skúmania vo veci Okresného súdu Piešťany v konaní o vydanie bezdôvodného obohatenia medzi totožnými účastníkmi konania a vo výroku rozsudku zo dňa 13. augusta 2020 sp. zn. 14C/21/2017 v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom Krajského súdu v Trnave zo dňa 24. novembra 2021 sp. zn. 25Co/90/2020 bola vyhlásená za neprijateľnú. Dovolací súd rozsudkom zo dňa 31. mája 2023 sp. zn. 5Cdo/71/2022, dovolanie žalovanej Prima banky Slovensko, a.s. zamietol. V dôvodoch svojho rozhodnutia okrem iného uviedol, že „...spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu uzavretá medzi dodávateľom a spotrebiteľom. Uvedené hľadisko je rozhodujúce pre materiálne posúdenie povahy spotrebiteľskej zmluvy, ktorú možno z tohto dôvodu nazvať aj zmluvou orientovanou na subjekty. O spotrebiteľskú zmluvu ide iba v prípade, ak ide o vzťah dodávateľa a spotrebiteľa, pretože z uvedeného vyplýva, že spotrebiteľ do právneho vzťahu vstupuje s cieľom obstaráť, resp. získať tovary a služby pre svoju osobnú spotrebu alebo pre potreby svojej domácnosti a členov rodiny. Je to charakter spotrebiteľa ako zmluvnej strany a účastníka právneho vzťahu, ktorý má zásadný právny význam aj pre účelové určenie obsahu a zamerania právneho vzťahu smerom k zabezpečovaniu osobných potrieb. Je zjavné, že súčasne musí byť splnená podmienka zmluvnej účasti tak spotrebiteľa, ako aj dodávateľa. O spotrebiteľskú zmluvu pôjde aj v prípadoch, keď do spotrebiteľského záväzku vstupuje spotrebiteľ, ktorý je zo zákona zastúpený kvalifikovanou osobou ako zástupcom pre prípad dojednania konkrétnych služieb a tovarov a ich dodávky a pod. Takýmto prípadom je aj správca bytového domu, ktorý vychádzajúc zo zmocnenia udeleného vlastníckymi bytmi a nebytovými priestorami v bytovom dome, dojednáva konkrétne zmluvné podmienky dodávky a odberu tovarov a služieb v mene vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Správca síce koná samostatne vo veciach zariadenia záležitostí bytového domu, môže však konať len v mene vlastníkov, čo znamená, že aj zmluvy, ktoré uzatvára, neuzatvára vo svojom mene, ale v mene vlastníkov. Správca pri uzatváraní zmlúv nevystupuje ako účastník týchto zmlúv (ako zmluvná strana), pretože plnenia zo zmlúv nie sú poskytované správcovi, teda nie sú realizované v jeho prospech, ale sú realizované v prospech jednotlivých vlastníkov bytov či nebytových priestorov. Práva a povinnosti z tejto zmluvy vznikajú vlastníkom bytov. Za spotrebiteľský spor považuje právna veda aj prax spor o akejkoľvek otázke týkajúcej sa (vyplývajúcej zo) spotrebiteľskej zmluvy, napríklad či zmluva vznikla, či je platná, či naďalej trvá, ďalej otázky výkladu obsahu spotrebiteľskej zmluvy, posúdenie nárokov z nej vyplývajúcich, ako aj nárokov z jej porušenia a iné. Za spory súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou môžu byť považované aj nároky z bezdôvodného obohatenia, nároky z mimozmluvnej zodpovednosti, nároky z nekalej súťaže a nekalých obchodných praktík, nároky zo zodpovednosti za škodu spôsobenú vadnou vecou a iné...Predmetom konania v danom prípade je nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného žalovanou z plnenia z úverovej zmluvy, majúcej charakter spotrebiteľskej zmluvy, ktorá obsahuje neprijateľnú zmluvnú podmienku. Ide o nárok vlastníkov bytov, za ktorých koná ich správca ako priamy zástupca (§ 8b zákona č. 182/1993 Z.z.), teda spotrebiteľov, uplatnený voči banke ako právnomu nástupcovi subjektu, ktorý im úver poskytol, v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti, teda dodávateľovi. Súd v základnom konaní preto správne aplikovali ustanovenia § 290 až 300 CSP...“.

9. V podanom dovolaní dovolateľ uplatnil dovolacie dôvody v zmysle § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP, pričom vec prejednávajúci senát považoval v tomto prípade za opodstatnené (na základe skutočností uvedených pod bodom 8 tohto rozhodnutia) dať prednosť vecnému prieskumu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu pred procesným prieskumom (pozri obdobne rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/198/2019, 4Cdo/200/2019, 4Cdo/36/2020, 8Cdo/28/2017).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

10. Podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

11. Dovolací súd z rozsudku Najvyššieho súdu zo dňa 31. mája 2023 sp. zn. 5Cdo/71/2022 vychádzal ako z prejudikatúry, ktorá už vyhodnotila právnu otázku týkajúcu sa neprijateľnej zmluvnej podmienky, ktorá už bola v rozhodovacej praxi dovolacím súdom vyriešená. Obdobne dovolací súd rozhodol vo veciach sp. zn. 7Cdo/98/2022, 7Cdo/74/2023, 7Cdo/86/2023, 4Cdo/77/2023, 4Cdo/78/2023, 1Cdo/51/2023. Viaceré z uvedených zrušujúcich dovolacích rozhodnutí boli v dôsledku ústavnej sťažnosti predmetom prieskumu Ústavným súdom Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), ktorý ústavné sťažnosti žalovanej odmietol s tým, že napadnuté rozhodnutia jednak nepatria do skupiny rozhodnutí, ktoré by pre sťažovateľku vytvorili už nereparovateľný právny stav (išlo o zrušujúce uznesenia, pozn.) a jednak nezistil okolnosti, pre ktoré by bolo nutné, aby aktivoval svoju právomoc a zasiahol do ešte neskončeného konania (IV. ÚS 663/2023, IV. ÚS 79/2024, I. ÚS 111/2024).

12. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

13. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

14. Záverom dovolací súd uvádza, že v súvislosti s rozhodovaním zistil (tiež) existenciu uznesenia najvyššieho súdu z 26. júla 2023 sp. zn. 9Cdo/135/2022 v obdobnom spore, ktorým bolo dovolanie žalobcu odmietnuté, avšak uvedeným dovolacím uznesením nedošlo k meritórnemu prieskumu dovolania a navyše následne bolo toto rozhodnutie z 26. júla 2023 sp. zn. 9Cdo/135/2022 zrušené nálezom ústavného súdu z 11. apríla 2024 sp. zn. I. ÚS 61/2024.

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.